GRENSELØS MUSIKK

CD
Morten Gunnar Larsen
«Creole Connections»
LAWO

King Creole

Har man sett og hørt Morten Gunnar Larsen glemmer man det ikke. Hans reise over tangentene er en udiskutabelt fest, og den fortsetter når han denne gangen går inn på et av ragtime-pianomusikkens mest sentrale sidespor. «Creole Connections» ligger ikke langt unna verken geografisk eller musikalsk. New Orleans-musikken er farget av de kreolske bindingene, de karibiske impulsene og den latinamerikanske melankolien. Det er de latinamerikanske klassiske komponistene han løfter fram med denne platen. Få har funnet veien til norske innspillinger tidligere, og selv om Astor Piazzolla og Louis Moreau Gottschalk er gode navn for kjennere av tango og New Orleans-musikkens mer klassiske irrganger, er platen for norsk nybrottsarbeid å regne.

Fremst blant komponistene som Morten Gunnar Larsen løfter fram med sitt levende, innsiktsfulle spill som maner fram fargene, varmen og blodet som flyter både fritt og ufritt, er Ernesto Nazareth, født i Rio de Janeiro i 1863. Platen åpner med hans signaturkomposisjon «Odeon», kjent over hele det latinamerikanske kontinentet. Den har et anslag og en cinematisk sølvskimrende letthet som varsler platens varierte og sorgmuntre tone, og låten er også et bilde på hvordan datidens populærmusikk hadde røttene i det afrikanske, uten at verken Nazareth eller andre komponister var ivrige etter å vedkjenne seg bindeleddet. Likevel kunne han kalle en komposisjon «Batuque», som er betegnelsen på en musikkstil som oppsto blant slaver på Kapp Verde. Nå løfter Larsen åtte av Nazareths «brazilian tangos» fram i lyset sammen med i alt 20 komposisjoner for piano. De danner et kjede av varmesterke perler av kreolsk glede og dobbeltbunnet liv. Nazareth ble bindeleddet mellom klassisk musikk og «gatens rytmer og danser». For å ta Larsen på ordet, blir han selv bindeleddet til den klassiske kreolske tangoen som uten ildsjeler som han hadde risikert å havne i den store glemmeboken.

MODE STEINKJER

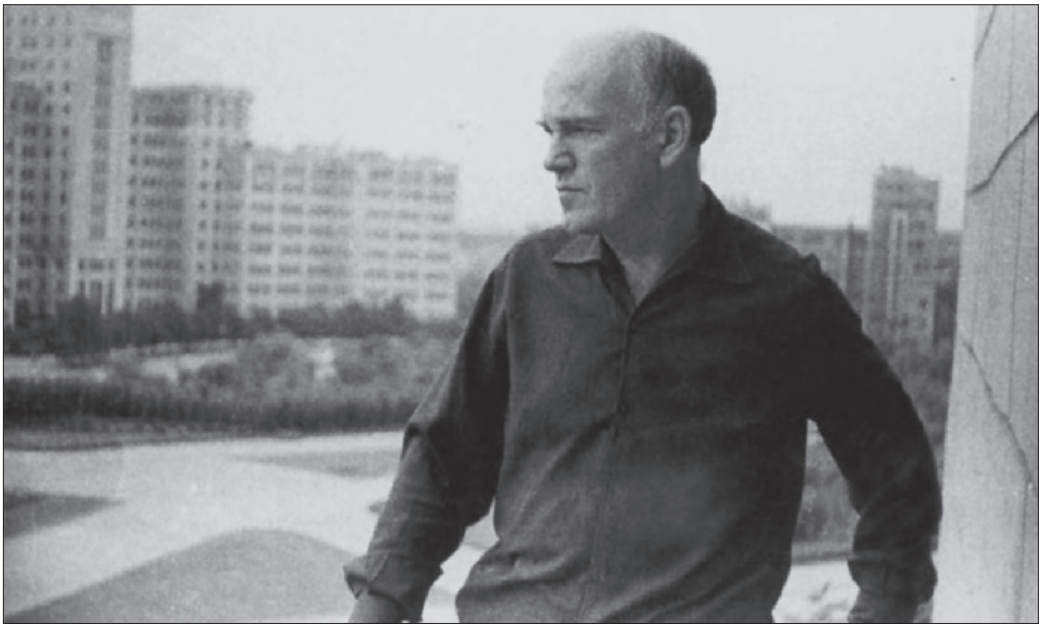

Svjatoslav Richter er en av det tjuende århundres legender i den klassiske musikkens verden. FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Grandios bursdagsfeiring

Det sier litt om pianisten Svjatoslav Richters ettermæle at det russiske platemerket Melodya starter feiringen av hans kommende 100-årsdag flere måneder på forskudd.

Det dreier seg om en av det tjuende århundres virkelige legender i den klassiske musikkens verden. 20. mars 2015 ville han fylt 100 år. Det står en aura av uforklarlig mystikk rundt dette geniet. Han var ikke ansett som noe vidunderbarn. Gikk hele livet sine egne veier. Viste tidlig en genuin interesse for mange kunstformer: Litteratur, musikk, kinematografi, teater og opera. Senere også, under innflytelse av en tante, maling. Det påstås at han ikke hadde noen formell eller systematisk musikalsk trening som barn. Var nærmest selvlært. Født i Odessa i et miljø av intellektuelle. Faren var utdannet ved konservatoriet i Wien. Moren kom fra en høytstående familie. Viste tidlig helt spesielle evner som «bladspiller». Noe som blant annet førte til at han fikk jobb som repetitør ved operaen i hjembyen. Han skal ha blitt opptatt ved konservatoriet i Moskva uten noen form for prøvespill. Professorene nærmest besvimte da de hørte dette merkelige talentet ved klaveret. Til slutt havnet han hos den kanskje mest berømte av dem, Heinrich Neuhaus. Samtidig levde han et utpreget «bohemliv».

På slutten av femtitallet begynte ryktene å svirre i den vestlige verden om denne gåtefulle personen. Det begynte å lekke opptak, blant annet fra Praha, og de avslørte et musikalsk talent av uforklarlige dimensjoner. Noen Beethovensonater og et Schumannspill som slo beina under alt hva man hadde hørt tidligere. Richter ble plutselig en het potet. Konsertarrangører og plateselskaper sto på hodet for å få den mannen innlemmet i deres stall. Det finnes en morsom beskrivelse i den berømte Decca-produsenten John Culshaws selvbiografi, hvordan de sto på for sikre seg hans underskrift. Han hadde fått et tips fra en prominent impresario med base i London, at Richter var tilgjengelig. Men det var mye hemmelighetskremmeri rundt hele saken. Her måtte man holde tett, på alle bauger og kanter. Når man så dukket opp på et avtalt sted, ett tredjerangs hotell i Paris, viste det seg at jungeltelegrafen hadde vært svært aktiv. Det krydde av «konkurrenter» som var der i samme øyemed. Nå var det så at Richter, som var en sky person, hadde det med å forsvinne. Han var blant annet kjent for å søke til lugubre buler med tvilsomt rykte. Detektivarbeidet florerte, for så først finne ham i en nærliggende barbersalong. For så å forsvinne på nytt. Da fant de ham hos hans gode venn Julius Katchen. Sittende ved hans flygel skal han ha spilt Brahms som en engel. Enden på disse omfattende forvirringene ble at RCA fikk tillatelse til å utgi opptak fra konserter i USA, etter hans debuter i New York og Chicago. Legendariske saker det også. Hvem har ikke dånt etter å ha hørt hans «Appassionata» eller Brahms andre klaverkonsert fra 1960.

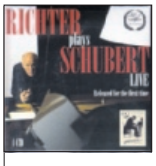

Franz Schubert: Live
Sonater og små klaverstykker
Svjatoslav Richter, klaver
Melodya MEL CD 10 02231
(4 CD)

Tilbake til ukens utvalgte. Schubert for alle pengene. 4 CD-er med opptak fra Moskva. Laget i årene mellom 1971 og 1979. Stort og smått i skjønn forening. Med alle Richters kvaliteter. Inklusive noen gedigne feilslag. Noe han tydeligvis ga blaffen i. Richter hadde som kjent en teknikk som mestret alt. Og han brukte den etter alle kunstens regler. Enten det gjaldt å holde et tempo så langsomt at det nesten ramlet fra hverandre, eller holde pulsen så konstant at det nærmest virket pedantisk. Hos Richter skjer ingen av delene. Her smelter alt sammen til det fullkomne. Geniet taler. Ta første satsen i G-dur sonaten D. 894, den såkalte «fantasi-sonaten». Bare den varer lenger enn en normal Beethovensonate. For mitt vedkommende mister han aldri grepet. Til tross for begge repetisjonene. Og så kan han være så lyrisk og poetisk som noen, uten at det virker «følt», som i den «lille» i A-dur D. 664. Kontrastene de to sonatene seg imellom er til å ta og føle på. Tar man så den ufullendte to-satsige sonaten i e-moll D. 566, som her finnes i to versjoner, får vi den plutselig i en versjon i tre og en i fire satser. Her har Richter brukt to enkeltstående komposisjoner og integrert dem i sonaten for å gi den full status. Interessant forskningsarbeid. Hele boksen ender med en CD som kun består av ekstranumre fra de fire konsertene. Her finner vi perler som tre av impromptuene D. 899. Tre av de seks «Moments musicaux», og flere herlige små «Ländler» og «Ecossaiser». Alt spilt med samme hengivenhet og engasjement som i de store verkene.
Slikt gjør bare en seriøs og samvittighetsfull kunstner. Maken til tributt foran det kommende jubileet i mars 2015 skal det letes lenge etter.

KJELL HILLVEG